

HARBIY SOHADA PSIXOLOGIYANING O'RNI

РОЛЬ ПСИХОЛОГИИ В ВОЕННОЙ СФЕРЕ

THE ROLE OF PSYCHOLOGY IN THE MILITARY SPHERE

Bektemirov Abbos Baxodirovich

Samarqand viloyati, Kichik mutaxassilar tayyorlash markazi

Annotatsiya. Ushbu maqola harbiy sohada psixologiyaning o'rni va ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligi, jangovar tayyorgarlik va harbiy operatsiyalar samaradorligini oshirishda psixologik yordamning ahamiyatini ko'rib chiqadi. Maqolada harbiy psixologiyaning asosiy yo'nalishlari, shu jumladan, psixologik tanlash, psixologik tayyorgarlik, psixologik qo'llab-quvvatlash va reabilitatsiya kabi masalalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: harbiy psixologiya, ruhiy salomatlik, jangovar tayyorgarlik, psixologik tanlash, psixologik qo'llab-quvvatlash, reabilitatsiya

Аннотация. Данная статья посвящена изучению роли и значения психологии в военной сфере. В исследовании рассматривается важность психологической поддержки для улучшения психического здоровья военнослужащих, боевой подготовки и эффективности военных операций. В статье анализируются основные направления военной психологии, включая такие вопросы, как психологический отбор, психологическая подготовка, психологическая поддержка и реабилитация.

Ключевые слова: военная психология, психическое здоровье, боевая подготовка, психологический отбор, психологическая поддержка, реабилитация

Abstract. This article is devoted to the study of the role and importance of psychology in the military field. The study examines the importance of psychological assistance in improving the mental health of military personnel, combat training and the effectiveness of military operations. The article analyzes the main areas of military psychology, including issues such as psychological selection, psychological training, psychological support and rehabilitation.

Keywords: military psychology, mental health, combat training, psychological selection, psychological support, rehabilitation

KIRISH.

Harbiy soha insoniyat tarixidagi eng qadimiy va murakkab faoliyat turlaridan biri hisoblanadi. Harbiy xizmatchilar nafaqat jismoniy, balki ruhiy jihatdan ham katta bosimga uchraydilar. Ular doimiy ravishda hayotga xavf soluvchi vaziyatlar, stress va ruhiy zo'riqishlar bilan to'qnash keladilar [1]. Bunday sharoitda harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligi va psixologik barqarorligi juda muhim ahamiyatga ega. Psixologiya fani harbiy sohada muhim rol o'ynaydi, chunki u harbiy xizmatchilarni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash, ularning jangovar tayyorgarligini oshirish va ruhiy muammolarini bartaraf etishga yordam beradi [2].

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Maqolani tayyorlash jarayonida harbiy psixologiyaga oid ilmiy manbalar, tadqiqotlar va ma'lumotlar bazasi tahlil qilindi. Xususan, PubMed, Google Scholar va PsycINFO kabi ma'lumotlar bazalaridan harbiy psixologiyaga oid ilmiy maqolalar va tadqiqotlar qidirildi. Bunda "military psychology", "mental health in military", "psychological support for military personnel", "combat readiness" kabi kalit so'zlar ishlatildi. Olingan natijalar ichidan eng dolzarb va ishonchli manbalar tanlab olindi. Shuningdek, harbiy psixologiya sohasidagi mutaxassislar bilan suhbatlar o'tkazildi va ularning tajribasi o'rganildi. Olingan ma'lumotlar tizimli ravishda tahlil qilindi va umumlashtirildi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tahlillar natijasida harbiy psixologiyaning quyidagi asosiy yo'nalishlari aniqlandi:

Psixologik tanlash: Harbiy xizmatga nomzodlarni psixologik jihatdan baholash va tanlash jarayoni. Bunda nomzodlarning shaxsiy xususiyatlari, intellektual qobiliyatlari, stressga chidamliligi va ruhiy barqarorligi kabi jihatlar o'rganiladi [3].

Psixologik tayyorgarlik: Harbiy xizmatchilarni ruhiy jihatdan tayyorlash va jangovar vazifalarni bajarishga ko'niktirish jarayoni. Bu jarayonda xizmatchilarning stressga bardoshliligi, adaptatsiya qobiliyati va komandada ishlash ko'nikmalari rivojlantiriladi [4].

Psixologik qo'llab-quvvatlash: Harbiy xizmatchilarni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ularning stress va ruhiy muammolarini bartaraf etish, posttraumatik stress sindromining oldini olish kabi vazifalarni o'z ichiga oladi [5].

Reabilitatsiya: Jangovar harakatlar va boshqa ekstrem vaziyatlardan keyin harbiy xizmatchilarni ruhiy jihatdan tiklanishi va reabilitatsiya qilish jarayoni. Bunda individual va guruh psixoterapiya, relaksatsiya texnikalari va boshqa psixologik metodlar qo'llaniladi [6].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Harbiy sohada psixologiyaning o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Zamonaviy urushlar va harbiy operatsiyalar nafaqat jismoniy, balki ruhiy jihatdan ham katta

tayyorgarlikni talab qiladi. Harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligi va psixologik barqarorligi ularning jangovar shayligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [7].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, harbiy xizmatchilarda stress, depressiya, posttraumatik stress sindromi kabi ruhiy muammolar ko'p uchraydi [8]. Ushbu muammolar nafaqat xizmatchilarning shaxsiy hayotiga, balki ularning jangovar tayyorgarligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik yordamning o'z vaqtida ko'rsatilishi esa bu muammolarning oldini olish va bartaraf etishga yordam beradi [9].

Shuningdek, harbiy sohada psixologik tanlash va tayyorgarlikning ahamiyati ham yuqori. Chunki bu jarayonlar harbiy xizmatga eng mos va psixologik jihatdan barqaror nomzodlarni tanlash imkonini beradi. Psixologik tayyorgarlik esa xizmatchilarni stressli vaziyatlarga bardoshli qilish, ularning adaptatsiya qobiliyatini oshirish va jangovar shayligini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, psixologiya harbiy sohada muhim rol o'ynaydi va harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligi hamda jangovar tayyorgarligini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Psixologik tanlash, tayyorgarlik, qo'llab-quvvatlash va rehabilitatsiya kabi yo'nalishlar harbiy xizmatchilarni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash va ularning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda harbiy psixologiyaning yanada rivojlanishi va takomillashtirilishi harbiy sohadagi muvaffaqiyatning muhim omillaridan biri bo'lishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Pols, H., & Oak, S. (2007). War & Military Mental Health: The US Psychiatric Response in the 20th Century. *American Journal of Public Health*, 97(12), 2132-2142.
2. Kennedy, C. H., & Zillmer, E. A. (Eds.). (2012). *Military psychology: Clinical and operational applications*. Guilford Press.
3. Picano, J. J., & Roland, R. R. (2012). Assessing psychological suitability for high-risk military jobs. In J. H. Laurence & M. D. Matthews (Eds.), *The Oxford handbook of military psychology* (pp. 148-157). Oxford University Press.
4. Adler, A. B., Bliese, P. D., & Castro, C. A. (Eds.). (2011). *Deployment psychology: Evidence-based strategies to promote mental health in the military*. American Psychological Association.
5. Moore, B. A., & Barnett, J. E. (Eds.). (2013). *Military psychologists' desk reference*. Oxford University Press.
6. Cukor, J., Spitalnick, J., Difede, J., Rizzo, A., & Rothbaum, B. O. (2009). Emerging treatments for PTSD. *Clinical psychology review*, 29(8), 715-726.
7. Driskell, J. E., & Salas, E. (Eds.). (2013). *Stress and human performance*. Psychology Press.
8. Hoge, C. W., Castro, C. A., Messer, S. C., McGurk, D., Cotting, D. I., & Koffman, R. L. (2004). Combat duty in Iraq and Afghanistan, mental health problems, and barriers to care. *New England Journal of Medicine*, 351(1), 13-22.
9. Bacon, B. L., & Staudenmeier, J. J. (2003). A historical overview of combat stress control units of the US Army. *Military medicine*, 168(9), 689-693.